

PRILOG DISKUSIJI O PRELASKU RIZIKA KOD KUPOPRODAJE CIF

Naknadno smo primili od druga Zvone Rihtmana - koji nije mogao prisustvovati sastanku Radne zajednice za uporedno pomorsko pravo i pomorsku kupoprodaju od 6.VII 1962, na kojem je raspravljeno pitanje prelaska rizika kod kupoprodaje CIF - slijedeći prilog diskusiji:

U vezi s raspravljanjem problema prelaska rizika, kad je kupoprodaja zaključena pod uslovom CIF, upućeni smo na trajno ispitivanje interesantne kazuistike, pomoću koje problematiku možemo najbolje i najsvestranije osvijetliti. Posve je prirodno da se ugovornoj slobodi stranaka ne mogu stavljati granice, osim po kogentnim propisima. Nema dakle smetnje da stranke uz ugovaranje uvjeta CIF ugovore još i druge uvjete, koji pod datim okolnostima mogu doći u sukob s interpretativnim pravilima razne vrste, pa i u pogledu časa prelaska rizika od prodavaoca na kupca. Evo jednog poučnog primjera:

Jugoslavenski izvoznik prodao je uvozniku iz SAD jednu partiju lišća kadulje uz uvjete formularnog CIF ugovora American Spice Trade Association /ASTA/, no uz specijalni uvjet da će se plaćanje izvršiti odmah po prispijeću i oslobodjenju robe od strane Food and Drug Administration /FDA/. Robu je prodavalac u redu ukrcao, osigurao WA i otpremio. Putem je roba pretrpjela havariju. Zbog olujnog nevremena na oceanu popustili su vezovi i osiguranje tereta maslinova ulja, koje je na brodu bilo složeno u bačvama u trijemu iznad skladišta s lišćem kadulje; nekoliko bačava je oštećeno, ulje se izlilo i namočilo teret lišća kadulje. Po prispijeću robe u New York, FDA ju nije propustila. Kupac ju nije htio primiti. Osiguratelj je takodjer otklonio isplatu štete, jer je smatrao da kontakt tereta lišća od kadulje s uljem nije bio osiguran, i da sama šteta nije neposredna posljedica osiguranog transportnog rizika.

Da bismo potpuno osvijetlili problematiku slučaja, bit će uputno poći od hipoteze da je roba putem pretrpjela osiguranu štetu, i da se sama šteta pojavila samo kao kvantitativno umanjenje tereta, bez uštrba na kvalitetu. Pod pretpostavkom da je ukrcana zdrava roba koja odgovara uvjetima FDA, kupac bi bio dužan da ju primi i plati, a da konstatiranu količinsku štetu raspravi s osigurateljem. Ugovor bi dakle bio u cijelosti ispunjen kao CIF ugovor, u skladu sa svim interpretativnim pravilima.

Već odatle proizlazi da okolnost što je ugovor sadržao i dodatnu odredbu, koja je u datom slučaju /tj. ako FDA ne propusti robu/ isključivala prelazak rizika, ne bi mogla djelovati na preinačenje kvalifikacije ugovora, što su stranke zaključile. Mislim da bi se naprotiv već iz izloženoga moralo zaključiti da se tako zaključeni CIF ugovor ima smatrati CIF ugovorom u svim slučajevima, osim onoga za koji su - u slučaju da se verificira - stranke ugovorile nešto drugo.

Ostajući kod konkretnog slučaja mora se uzeti da su stranke dodatnom klauzulom "po oslobodjenju robe od strane FDA" u stvari ugovorile rezolutivni uvjet: ne propusti li FDA robu, neće kupac biti dužan da ju plati, u stvari neće prodavalac uopće biti u stanju da mu ju preda. Takav rezolutivni uvjet po svojoj prirodi jači je od svih drugih uvjeta zaključenog ugovora, jer o njemu ovisi korist ispunjenja svih ostalih ugovornih klauzula. Držim da se ne može načelno osporiti kvalifikaciju CIF ugovora ugovoru koji uz uvjete CIF sadrži i rezolutivni uvjet. Dopušteno je dakle zaključiti da ugovor koji je zaključen pod uvjetima CIF ostaje takav i onda kad sadrži klauzulu koja će pod datim okolnostima zadržati rizik na prodavaocu sve do časa kad kupac preuzme teret.

S tim u vezi vrijedi istaći, da se u komercijalnoj praksi sve češće srećemo sa slučajem, da američki kupci zbog strogosti FDA ne žele preuzeti rizika koji je skopčan s njenom intervencijom pri pregledu tereta, pa stoga priznaju prodavaocu višu cijenu, uz uvjet da on snosi taj rizik. Ova praksa došla je do izražaja i u uvrštavanju dodatne klauzule o plaćanju u formularnom ugovoru ASTA, s kojim ovdje imamo posla.

Interesantno je upozoriti da se ovdje nalazimo pred slučajem gdje nema nikakve sumnje da je predmet CIF ugovora bila prodaja robe, a ne prodaja vrijednosnog papira kao naslova na robu. Da je kupac došao i u posjed teretnice, on ne bi bio dužan ni preuzeti robu, niti ju platiti, ako ju FDA ne propusti.

Slučaj je posebno karakterističan zbog toga što se ovdje ne radi o robi koja prilikom ukrcaja ne bi odgovarala uvjetima ugovora. Poznato je da CIF ugovor dopušta diferiranje preuzimanja u pogledu kvalitete, pa kupac, ako utvrdi da roba već prilikom ukrcaja nije odgovarala ugovorenoj /a ne radi se o dozvoljenim odstupanjima/, neće biti dužan da je preuzme. I u takvom slučaju neće doći do prelaska rizika od prodavaoca na kupca, npr. za daljnji gubitak kvaliteta nastalog tokom transporta. No to se nadovezuje na odgovornost prodavaocu za neuredno ili protuugovorno ispunjenje. U razmatranom slučaju, međutim, stvar je drukčija, jer je prodavalac ukrcao robu koja je potpuno odgovarala, i koja je tek tokom transporta oštećena na način koji ju je kvalitativno diskvalificirao, pa ipak rizik za takvo oštećenje - zbog dodatne klauzule - nije prešao na kupca.

Zanimljivo je i razrješenje odnosa među strankama. Roba nije bila sva oštećena, već samo djelomično. Zbog toga je dio robe, koja je bila zdrava, FDA propustila, i kupac je bio dužan da ju preuzme uz ugovorene uvjete, dakle uz uvjete CIF. U pogledu ostatka nastale su komplikacije, koje su riješene osposobljenjem jednog dijela, a uništenjem ostalog dijela robe. U konačnoj analizi predmet je svršen tako da je jedan dio kupoprodaje razriješen u skladu s ugovorenim klauzulama CIF, a drugi je ostao pod učinkom rezolutivne klauzule, te je konačno razriješen na drugi način.

U pogledu odnosa iz osiguranja, koji je raspravljen između prodavaoca i osiguratelja, upućujemo na presudu Višeg privrednog suda NRH publiciranu u ovom Periodiku br.14 str.51.

Z.R.

PRIKAZI KNJIGA I ČASOPISA

G.Ch.Lorenz-Meyer: BRODOVLASNICI
I CHARTERERI /Reeder und Charterer/

U izdanju poznatog nakladnog zavoda za pomorske edicije Schiffahrtsverlag "Hansa", C.Shroedter & Co., Hamburg, izašla je knjiga pod gornjim naslovom, u kojoj autor G.Ch. Lorenz-Meyer obradjuje pravnu prirodu time-chartera i odgovornost time-charterera prema trećim osobama. Povod za ovu radnju bio je jedan pravni spor u kome je 5.novembra 1956. Savezni vrhovni sud Savezne Republike Njemačke izrazio svoje mišljenje o time-charteru, a da nije raščistio pitanje s obzirom na obaveze pojedinih stranaka. Nekako u isto vrijeme Savezni finansijski sud donio je jednu odluku u kojoj ističe da se na time-charter ne smije gledati kao na zakup, i ostavio na taj način otvoreno pitanje što je zapravo time-charter. S obzirom na oba ova mišljenja koja se odvajaju od dosadanjih pravnih odluka o tom predmetu, predstavlja se time-charter u novom obliku. Autor navedene studije iznosi teoretske posljedice tih mišljenja, i pokušava razjasniti sporna pitanja u vezi s time-charterom.

B.K.